

Who is John Doe? Pútnici, hľadajúci, utečenci, stratení a ich identity dnes

Workshop projektu KEGA 021TTU-4/2015 Jezuitské divadlo – integrálna vzdelávacia a výchovná metóda. Teologická fakulta Trnavskej univerzity, Bratislava 5. 11. 2015

V súčasnej stratégii vysokoškolského vzdelávania sa nezriedka stretávame s požiadavkou interdisciplinárneho výskumu a vyučovania, v ktorom sa vzájomne dopĺňa teória a prax. Práve túto ambíciu má aj projekt KEGA č. 021TTU-4/2015 *Jezuitské divadlo – integrálna vzdelávacia a výchovná metóda*. Projekt realizujú Katedrou kresťanskej filozofie TF TU a Katedra náuky o rodine TF TU. Oba ciele projektu – vzdelávacie a tiež výchovný podmieniajú rozvoj teoretických vedomostí a praktických zručností v príslušných humanitných odboroch, ktoré sa na Teologickej fakulte Trnavskej univerzity vyučujú.

Projekt jezuitského divadla sa usiluje o integráciu, rozvoj kultúrneho dedičstva a znovuoobnovenie tradície jezuitského divadla v kontexte jezuitskej pedagogiky – Teologická fakulta Trnavskej univerzity je jej formálnou súčasťou. Integrácia umenia, ako aj alternatívnych vzdelávacích metód do vzdelávacieho procesu a zároveň inovácia (technická i ideová) praktických zručností študentov Teologickej fakulty má ambíciu napomôcť lepšiu pripravenosť na ich budúce zamestnanie.

Tento cieľ sledoval aj workshop, pracovný seminár *Who is John Doe? Pútnici, hľadajúci, utečenci, stratení a ich identity dnes*. Termín John Doe pozná každý znalec detektívnych seriálov či kníh tohto žánru. Označuje sa ním neidentifikovaná osoba, obeť, ktorá čaká na svoju identitu. Workshop si kládol nasledujúcu filozofickú otázku: Kto je dnes pútnik, hľadajúci, utečenec? Kto sú dnes stratení? Koho identita sa skrýva pod náhradným menom, termínom John Doe? Prezentované príspevky a nasledujúca diskusia sa usilovali otvoriť diskurz o asociácii medzi identitou rôznych sociálne a inak ohrozených ľudí a metódami či inšpiráciami pre metódy pomoci im a tiež iným.

Prvý príspevok: *Stret odlišných kultúr v jezuitských školských hrách – výzva alebo ohrozenie?* predniesli členovia Ústavu divadelnej a filmovej vedy SAV Miroslav Varšo a Lukáš Kopas. Cieľom ich príspevku bolo upriamiť pozornosť návštevníkov pracovného seminára na niekoľko historických skutočností, ktoré sa objavili ako témy divadla v jezuitskom školstve. Varšo a Kopas akcentovali fakt, že pre jezuitu, ale aj študenta „boli ťažkosť, problém, myšlienková či náboženská odlišnosť pozvaním ku hľadaniu hodnôt ukrytých za zdanlivými prekážkami“¹.

1 VARŠO, M. - KOPAS, L.: Stret odlišných kultúr v jezuitských školských hrách – výzva alebo ohrozenie? In: JENÍK, L. (ed.): „*Who is John Doe? Pútnici, hľadajúci, utečenci, stratení a ich identity dnes*.“ Workshop

Lukáš Kopas poukázal na základné východiská jezuitskej spirituality a ich dosah na divadelnú tvorbu. Zdôraznil aj formu, ktorá charakterizovala jezuitské divadlo a ktorá reflektuje, aký význam malo divadlo pre jezuitské školstvo. V diskusii venovanej téme spoločne s riešiteľmi diskutovali o probléme otvorenosti, tolerance, vzťahu obsahu a formy jezuitského divadla.

Na prvý príspevok nadväzovala druhá prezentácia: *Divadlo založené na skutočných príbehoch. Divadlo ako forma terapie pre ľudí s postihnutím*, ktorý predniesol Marek Machata. Autor pôsobí nielen ako profesionálny herec v Divadle bez zábran pri Malej scéne STU, ale profesionálne sa venuje aj mediátorstvu, psychológii a tiež psychoterapii. Vo svojom príspevku sa venoval svojim profesionálnym skúsenostiam so sociálnou prácou, psychoterapiou a herectvom.

Machata prezentoval krátke dejiny a úspechy spoločného divadelného projektu. Ich divadelná skupina vznikla v roku 2011 v Útulku sv. Lujzy. Členovia divadelnej skupiny pochádzali z útulku a pod profesionálnym vedením sociálneho pedagóga Jána Korca naštudovali adaptáciu hry *Vernisáž* od Václava Havla. Neskôr v spolupráci s autorkou inscenácie Zuzanou Križkovou realizovali jej projekt *Spoved'* v spolupráci s VŠMU a divadlom Malá scéna STU.

Machata poukázal aj na arteterapeutický význam sociálneho divadla. Práve táto forma arteterapie sa javí ako perspektíva pre rozširovanie sociálnych i teoretických zručností študenta sociálnej práce, ale aj teológie a pod. Sociálne divadlo podľa Machatu pôsobí terapeuticky, pretože – ako predstavil v prezentácii – samotný divadelný proces pracuje s „osobným príbehom herca už pri písaní scenára, naštudovaní divadelnej hry, a najmä v samotnej divadelnej skúsenosti, keď herec vystúpi so svojím životným príbehom v zdramatizovanej forme pred divákov“². Pre hercov, ktorý do divadla prinášajú svoju osobnú spoved', predstavuje divadlo a divadelný proces priestor, v ktorom sa môžu sebarealizovať, rozvíjať talent. Zároveň má však divadlo aj terapeutický charakter. Sociálna pomoc, ktorá je s divadlom spojená, sa realizuje v sociálnom a psychologickom poradenstve, v pomoci pri hľadaní ubytovania a práce, či pri stabilizácii ich rodinného prostredia. Všetky uvedené i neuvedené motívy predstavujú pre študentov sociálnej práce, teológov a ich pastoráciu, filozofov a ich teoretický výskum nielen výzvu, ale ukazujú im, aké nové metódy pomoci či elementárnej ľudskej blízkosti, ktoré môžu ľuďom ponúknuť.

Tretí príspevok predstavil Ameer Maysahi. Vo svojom príspevku *Opustil som svoju bývalú lásku (Irak) a našiel snúbenicu (Slovensko)* predstavil svoj osobný príbeh utečenca. Svoj domov musel opustiť, keď mal 19 rokov, a na Slovensku začal svoj nový život – ako utečenec. Ameer Maysahi sa vo svojom príspevku zameral nielen na legislatívne problémy, ktoré mal ako ute-

projektu KEGA č. 021TTU-4/2015, 5. 11. 2015. Trnava : Dobrá kniha, 2015, s. 10. Citáty odkazujú k zborníku abstraktov ako aj prezentáciám, ktoré odzneli na pracovnom seminári.

2 MACHATA, M.: Divadlo založené na skutočných príbehoch. Divadlo ako forma terapie pre ľudí s postihnutím. In: JENÍK, L. (ed.): *Who is John Doe? Pútnici, hľadajúci, utečenci, stratení a ich identity dnes*. Workshop projektu KEGA č. 021TTU-4/2015, 5. 11. 2015. Trnava : Dobrá kniha, 2015, s. 13.

čenec. V ich riešení mu pomáhali sociálni pracovníci. Poukázal aj na ťažkosti a psychický stres, čo prežívajú utečenci. Niektoré legislatívne obštrukcie totiž pripomínajú Kafkov *Proces* a nie sú len faktorom, ktorý znemožňuje kvalitné žitie a integrovanie sa, ale sú psychicky frustrujúce. Vo svojom osobnom svedectve a prezentácii zdôraznil motívy pozitívnej motivácie (hrdosť na to, odkiaľ pochádza) a tiež zmysel života (úspešné vyštudovanie, zamestnanie). Ameer Mayyahi toto hľadanie zmyslu života dáva do vzťahu k jeho integrácii na Slovensku, čo obrazne vyjadril takto: „Slovensko je konečne moja snúbenica, s ktorou mám síce trochu komplikovaný, ale predsa intenzívny a pekný vzťah.“³

Posledný príspevok: *Priestor pre dramatizáciu v katechéze* predniesol Jozef Zentko z Pedagogickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku. Pre študentov teológie, ale aj náuky o rodine, ktorí sa môžu zamestnať ako učitelia náboženskej výchovy, bol tento príspevok zaujímavý prezentáciou nových a v mnohom aj aktuálnejších a pozitívnejších metód katechézy. Zentko akcentoval predovšetkým úlohu tvorivosti a aktivity katechéty, učiteľa. Zážitková pedagogika má v prípade katechéz mnoho perspektív, ktorými sa môže učiteľ uberať. Pozvaný hosť poukázal na niektoré z nich s prihliadnutím na tému workshopu. Prezentoval možnosti bibliodrámy a použitia biblických postáv do edukácie. Svoj príspevok obohatil aj o súvislosť týchto staronových metód vyučovania a výchovy s materiálnou a duchovnou ľudovou kultúrou. Bibliodráma, ako aj dramatické prejavy nepredstavujú úplnú novinku vo výchove, práve naopak. Ich prítomnosť nachádzame aj v ľudovej kultúre, ktorá môže byť inšpirujúca aj pre vzdelávací proces. Podľa Zentka, „vzácnosť duchovnej kultúry vhodne aplikovanej do výchovno-vzdelávacieho procesu pôsobí vždy povzbudzujúco a aktuálne hlavne pri uchovávaní duchovného dedičstva národa“⁴.

Pracovný seminár – workshop „Who is John Doe?“ predostrel štyri témy odborníkov na oblasti, ktoré sa môžu zdať nesúrodé. Čo majú teda spoločné jezuitské divadlo, psychodráma a dramaterapia, bibliodráma a napokon životný príbeh utečenca?

Ako prvý bod, ktorý spája uvedené témy, možno uviesť divadlo a drámu. Divadlo ako médium nepredstavuje len komplexnú umeleckú formu, ale zároveň je aj kultúrny fenomén, ktorý antropologicky spája rôzne kultúry a civilizácie. Povedané so Shakespearovým Hamletom, motív v pozadí divadla je utváranie, „zrkadlenie“ inej reality. Iná identita, rola herca zároveň napomáha poznanie svojej identity. Tým sa divadlo ako kultúrny jav stáva predmetom filozofickej, ale tiež širšej humanitno-vednej reflexie.

Druhý bod je otázka, či je divadlo vhodnou cestou pomoci pri riešení filozofických, teologických, ale aj pastorálnych problémov.

3 MAYYAH, A.: Opustil som svoju bývalú lásku (Irak) a našiel snúbenicu (Slovensko). In: JENÍK, L. (ed.): *Who is John Doe? Pútnici, hľadajúci, utečenci, stratení a ich identity dnes*, s. 14–15.

4 ZENTKO, J.: *Priestor pre dramatizáciu v katechéze*. In: JENÍK, L. (ed.): *Who is John Doe? Pútnici, hľadajúci, utečenci, stratení a ich identity dnes*, s. 17.

Práve na tieto a ďalšie otázky sa usilovalaa dať moderovaná diskusia workshopu doslovne pracovnú odpoveď. Pracovní preto, lebo workshop sa usiloval najmä o otvorenie diskurzu, ktorý je obohatením pre verejnosť, ale predovšetkým inšpirujúci pre riešiteľov projektu.

Lukáš Jeník, PhD.
Teologická fakulta Trnavskej univerzity
Kostolná 1, P. O. Box 173
814 99 Bratislava